

## NAPAD

Knjiga kandidata vojnih nauka pukovnika A. Sidorenka, pod gornjim naslovom,<sup>1</sup> pojavila se krajem prošle godine u Moskvi. U uvodnom delu autor polazi od teze da vojna istorija ubedljivo svedoči o tome da se u oružanim sukobima — od najnižeg taktičkog nivoa pa do krupnih operacija — samo napadom postiže pobjeda nad neprijateljem«... napad je jedinstven vid borbe, koji dovodi do potpunog razbijanja neprijatelja i ovladavanja važnim rejonima i objektima».

Fizionomija savremenog napada sažeta je u jednoj rečenici: »Suština napada sastoji se u vatrenom udaru svim raspoloživim sredstvima po neprijatelju, a zatim, koristeći postignute rezultate, u munjevitom prodoru u dubini neprijateljevog rasporeda, uništavanju i zarobljavanju njegove žive sile, uništavanju njegove borbene tehnike i ovladavanju određenom teritorijom«.

Ovde se naročito ističe kratkotrajnost savremenog napada i značaj »umešne upotrebe običnih vatrenih sredstava, energičnog prodiranja tenkova i motopešađijskih jedinica na veliku dubinu, uz tesno sadejstvo s avijacijom i vazдушnim desantima«. Autor ukazuje na značaj smelih manevra radi napada na bokove i pozadinu, odsecanja i izolovanja neprijateljskih snaga i njegovog uništavanja po delovima.

Prilikom isticanja prednosti napada nad odbranom na prvo mesto se stavlja inicijativa u izboru mesta i vremena izvršenja udara, kao i izbor načina dejstva i manevra. Napadač ima veću mogućnost da postigne iznenađenje, što se smatra veoma značajnom prednošću. Naglašava se značaj moralnog faktora, koji dolazi do većeg izražaja u napadnim dejstvima. Za potvrdu ove postavke u knjizi se navode primeri iz istorije koji potvrđuju da je napadač uvek imao znatno manje gubitaka od branioca.<sup>2</sup>

<sup>1</sup> A. Sidorenko: »*Nastuplenie*«, Voenizdat, Moskva 1970. god. Knjiga ima uvod i osam glava. Autor je na kraju knjige, koja obuhvata 230 strana, priložio vrlo obiman spisak korišćene literature (preko stotinu dela).

<sup>2</sup> U poznatoj Brusilovljevoj ofanzivi 1916. god. austrougarske trupe izgubile su 1,5 milion ljudi, od čega je 408.000 bilo zarobljeno. Ruski gubici iznosili su 500.000 ljudi.

U jasko-kišinjevskoj operaciji 1944. god. Nemci su izgubili 18 divizija. 208 hiljada bilo je zarobljenih vojnika. Gubici sovjetskih trupa bili su relativno mali (autor se poziva na knjigu: »*Istorija voennogo iskustva*«, Moskva 1966. god., str. 465. U toj knjizi stoji da su sovjetski gubici iznosili 12,5 hiljada ljudi).

Autor citira Lenjinove misli, koji je u članku »Pouke moskovskog ustanka« 1906. god. napisao: »Mi moramo udarati u sva zvona o neophodnosti smelog napada«.

U prvoj glavi, koja nosi naslov *Osnovne tendencije u razvoju napada do pojave atomskog oružja*, autor analizira neke važnije momente iz istorije ratova. Napominje da su armije za poslednja četiri stoleća stostruko porasle. Tako, na primer, Karlo XII je pošao na Rusiju sa 100 hiljada vojnika, Napoleon, sto godina kasnije, sa 610 hiljada, dok su efektivni francuske armije na kraju prvog svetskog rata već iznosili 5 miliona i 192 hiljade ljudi. Armije svih zemalja učesnica u prvom svetskom ratu imale su zajedno 70 miliona ljudi, a u drugom svetskom ratu 110 miliona. Na završetku prvog svetskog rata proizvedeno je ukupno 10.000 tenkova, a u drugom svetskom ratu samo je SSSR proizveo 95.099 tenkova i samohotki. U periodu 1939—1945. god. SAD, V. Britanija, Nemačka i SSSR (od 1941. do 1945) proizveli su zajedno 287.000 tenkova.

Razmatrajući razvoj mehanizacije savremenih armija, autor ističe da je 1914. godine na jednog vojnika dolazilo 0,3 do 0,4 KS, a 1918. god. 1,5—2 KS; već krajem drugog svetskog rata na jednog vojnika dolazi preko 20 KS, da bi šezdesetih godina ovog stoleća samo u Sovjetskoj armiji na jednog vojnika došlo 40 KS.

Razmatrajući rast vatrene moći armija, autor ukazuje na to da je u francusko-pruskom ratu 1870—1871. god. nemačka armija imala 1.720 artiljerijskih oruđa, dok su krajem prvog svetskog rata Nemci raspolagali sa 17.600 art. oruđa. U drugom svetskom ratu Sovjetska armija je samo za berlinsku operaciju angažovala 41.600 art. oruđa. Za četiri godine prvog svetskog rata pet zaraćenih država (V. Britanija, Francuska, SAD, Rusija, Nemačka) proizvele su zajedno 140.000 art. oruđa raznih kalibara, a za tri godine prošlog rata samo je SSSR proizveo 660.000 art. oruđa. Istovremeno povećavala se i specifična težina artiljerije kao roda. U Napoleonovoj armiji u periodu 1805—1806. god. jedno artiljerijsko oruđe dolazilo je na 330 pešaka. U prvom svetskom ratu, u bolje opremljenim armijama, jedno artiljerijsko oruđe dolazilo je na 20—25 vojnika, a u drugom svetskom ratu, u krupnijim operacijama Sovjetske armije, jedno oruđe dolazilo je na 4—5 vojnika koji su neposredno učestvovali u napadu. Pored toga, oruđa drugog svetskog rata imala su 10—15 puta veći domet i brzina gađanja u odnosu na oruđa Napoleonovog doba.

U početku rusko-japanskog rata ruska armija je imala svega 8 mitraljeza, a na kraju rata — 374. Godine 1917. Rusi su imali 24.000 mitraljeza. U prvom svetskom ratu ukupno je proizvedeno 820.000 mitraljeza. Za poslednje tri godine drugog svetskog rata SSSR je proizveo 1,350 miliona mitraljeza i puškomitraljeza i 6 miliona automata. Napoleonov bataljon je mogao da ispali u jednom minutu 200 puščanih zrna; već u francusko-pruskom ratu bataljon je ispaljivao do 7.000 puščanih zrna, a krajem prvog svetskog rata oko 15.000. Koncem drugog svetskog rata bataljon je mogao da ispali oko 30.000 zrna u minutu.

Ukupan rast vatrene moći združenih jedinica (divizije, brigade) bio je vrlo dinamičan. Težina municije ispaljene u jednom plotunu celokupnog naoružanja sovjetske divizije iznosila je 1923. god. svega 336 kg, 1931. — 584 kg, 1939. — 1.700 kg, 1945. — 2.040 kg, da bi 1968. god. dostigla 53.000 kg. Tako proizlazi da je za poslednjih 45 godina vatrena moć divizije porasla za 150 puta, ne uzimajući u obzir nuklearno oružje.



Uticao avijacije na dejstva kopnene vojske takode je veliki. Dok je u najvećim operacijama vođenim tokom 1918. godine učestvovalo 1.000—1.500 aviona, i to malih borbenih kvaliteta, u završnim operacijama Sovjetske armije u drugom svetskom ratu učestvovalo je i do 7.500 aviona. Samo sovjetska avijacija bacila je u drugom svetskom ratu preko 30 miliona bombi. Gustina bombi dostizala je 100—150 tona na 1 km<sup>2</sup>.

Razmatrajući razvoj napadnih operacija kroz istoriju, autor navodi podatke da se pred kraj XVIII i u početku XIX stoleća napad izvodio na frontu od 6 do 12 km i na dubini od 4 do 6 km. Borodinska bitka (1812. god), na primer, vođena je na frontu od 8 km i na dubini od 6 km<sup>3</sup>. Bitke su se obično završavale u toku jednog dana. Za ratovanje tada bilo je karakteristično dugotrajno maršovanje i kratkotrajan oružani sukob.

Početkom dvadesetog stoleća, s obzirom na to da su armije postale brojno jače, borbena dejstva su se odvijala na većem prostoru (po frontu i dubini) i trajala su duže vreme. Tako, u rusko-japanskom ratu, u bici kod Ljaojana, dejstva su se odvijala na frontu širokom 75 km, a trajala su 11 dana. Bitka kod Mugdena vođena je na frontu širine 155 km, a trajala je 17 dana. U prvom svetskom ratu Nemci su otpočeli ofanzivu na zapadnom frontu, sa sedam armija, u zoni širine 340 km. Rusi su preduzeli ofanzivu na frontu širokom 500 km. Kako su ovakva dejstva izvođena grupama armija, pojavila se potreba za koordinacijom njihovih dejstava. Tako dolazi, pored armijskih, i do frontovske operacije. Krajem prvog svetskog rata ofanzivna dejstva su preduzimana na frontovima širine 90 do 120 km i vođena su na dubini 50—70 km.

U drugom svetskom ratu napadne operacije su se izvodile na daleko širim frontovima. U zimskoj ofanzivi sovjetskih trupa 1941—1942. god. napad je preduzet na frontu širine 1.400 km i dubine 400 km. U zimskoj kampanji na istočnom frontu 1942—1943. god. napad je izvođen na frontu od 1.500 km i na dubini do 700 km. U leto i jesen 1943. širina fronta se povećava na 2.000 km. U 1944. god. napad se odvijao na frontu od 3.700 km i na dubini do 1.200 km.

U razvoju operatike pojavila se nova kategorija — velike operacije, koje se izvođe grupom frontova. U ovim operacijama učestvovala su dva do četiri fronta, u čijem sastavu se nalazilo 100—200 divizija, 20.000—40.000 art. oruđa i minobacača, 3.000—6.000 tenkova i samohotki, 2.000—7.500 aviona.

Cilj frontovske operacije bio je uništenje krupnih operativnih grupacija (12 do 20 divizija) i ovladavanje važnim operativno-strategijskim rejonima. Cilj armijske operacije bio je uništenje dela operativne grupacije (jačine 3 do 6 divizija) i ovladavanje rejonom ili linijom operativnog značaja.

Srednji tempo napredovanja u prvom svetskom ratu iznosio je 4—6 km u 24 časa, a najveće dnevno napredovanje od 18 km ostvarila je nemačka 7. armija 27. maja 1918. na reci En. U drugom svetskom ratu, a naročito u operacijama Sovjetske armije 1944—1945. god., srednji tempo napredovanja kretao se između 15 i 25 km u 24 časa. Oklopne i mehanizovane jedinice napredovale su u toku jednog dana i 30—40 km (u pojedinačnim slučajevima 70—80 km). Sovjetska 6. tenkovska gardijska armija

<sup>3</sup> Autor citira sovjetskog vojnog teoretičara Neznamova, koji je rekao da bi snagama na ovolikim frontovima mogao da rukovodi jedan sposoban major.

napredovala je pojedinih dana i do 100 km. U operacijama 1943—1944. god. frontovi su imali u svom sastavu 1—2 oklopne armije, a neki čak i tri, jačine 600—800 tenkova i samohotki. Pored toga, frontovi su raspolagali sa dva do tri tenka i mehanizovana korpusa sa 200—300 tenkova u svakom. Gustina tenkova za neposrednu podršku kretala se između 20 i 30 na 1 km. U toku 1944. god. krupne operacije grupe frontova trajale su 40—80 dana. U 1945. god. trajanje ovih operacija skraćuje se na 20—30 dana. Frontovske operacije trajale su pred kraj rata 15—20 dana, a armijske 5—10 dana.

Izlažući o odnosu širine fronta napada i odseka prodora, autor navodi niz primera iz prvog i drugog svetskog rata, ističući suviše velike razlike u širinama opšteg fronta napada i fronta proboja. On se posebno osvrće na savezničku ofanzivu na r. Somi u julu 1916, u kojoj je napad izvršen na frontu od 40 km, a proboj na vrlo uzanom prostoru, tako da je ostalih 700 km fronta bilo potpuno pasivno. Po njegovom mišljenju, udare treba nanositi na više pravaca, od kojih je jedan glavni, mada svaki od pravaca može u toku izvođenja udara da postane glavni. Kao pozitivan primer ovakvog dejstva, autor ističe Brusilovljevu ofanzivu u junu 1916, kada su Rusi preduzeli napad na širokom frontu (470 km), na kome su jednovremeno izveli četiri udara armijskih razmera i nekoliko korpusnih. U staljingradskoj operaciji napad je izveden na frontu od 650 km, a proboj je ostvaren na sedam odseka. U beloruskoj operaciji napad je preduzet na frontu od 670 km, a proboj je ostvaren na 6 odseka. U berlinskoj operaciji front napada je iznosio 450 km, a proboj je izvršen na 7 odseka.

Zatim autor naglašava manevarski karakter savremenog rata i mogućnost izbijanja borbenih dejstava u susretu, i to širokih razmera, u kojima učestvuju čitave armije. Dok je u prvom svetskom ratu do borbi u susretu dolazilo za vreme izvođenja tzv. marš-manevara, u drugom svetskom ratu do ovakvih sudara je dolazilo u toku velikih operacija (boj u susretu sovjetske 38. i 3. tenkovske armije, u novembru 1943. god., na žitomirskom i kazatinskom pravcu, i 4. gardijske tenkovske armije, u januaru 1945, u sandomirsko-šleskoj operaciji).

Analizirajući ulogu vatre kroz istoriju, autor tvrdi da je do polovine XVIII stoleća vatreno oružje izazivalo 20% od ukupnih gubitaka; u Napoleonovim ratovima pešadijsko i artiljerijsko naoružanje prouzrokuje već 40% gubitaka, a u francusko-pruskom ratu 90%. U prvom i drugom svetskom ratu celokupni gubici u borbenim sukobima prouzrokovani su vatrenim oružjem, s tim što je naglo porasla uloga artiljerijske vatre. U posebnoj tablici u knjizi izložen je pregled gubitaka prouzrokovani raznim vrstama naoružanja. Iz tog pregleda se vidi da je u rusko-turskom ratu 1877—1878. god. pešadijsko vatreno naoružanje prouzrokovalo 94,4% gubitaka, artiljerijsko 2,5%, a hladno 3,1%. U prvom svetskom ratu pešadijsko naoružanje bilo je uzrok 53,5% gubitaka, artiljerijsko 45,9%, a hladno svega 0,6%. U ovom ratu 3% gubitaka izazivano je bojnim otrovima, ali to je uračunato u gubitke od vatrene naoružanja.<sup>4</sup> U drugom

<sup>4</sup> Ovi podaci su dobijeni iz raznih medicinskih publikacija, kao npr.: D. Kaminskij — S. Novoseljskij: »Poteri v prošlih vojnah«, Moskva 1947. god.;

»Osnovi organizaciji medicinskog obešpećenija vojsk«, Moskva 1961. god.;

»Opiti sovjetskoj medicini v velikoj otečestvennoj vojne 1941—1945. god.«, Moskva 1951. god.



svetskom ratu od hladnog oružja bilo je svega 0,02% gubitaka, od artiljerijskog 61%, a od pešadijskog oko 39%. Međutim, smatra se da je u ovom ratu i avijacija imala znatnog učešća u prouzrokovanju gubitaka, koji su se kretali u pojedinim operacijama i do 6,6%, mada je bilo teško utvrditi i odvojiti gubitke prouzrokovane vatrom avijacije (avio-bombama) od onih artiljerijskom vatrom.

Ističući značaj artiljerije u sistemu vatre, autor navodi podatke o rastu njene gustine na odsecima prodora. U prvom svetskom ratu dolazilo je po 20 oruđa na km fronta, da bi se pred kraj rata ta gustina povećala na 150—180 oruđa na km fronta, i to na težištu. U drugom svetskom ratu gustina artiljerije dostigla je u pojedinim operacijama 250—300 oruđa na km fronta, pa i više. U potvrdu svojih teza o važnosti vatre, autor citira reči Frunzea i maršala Foša. »Samo pomoću vatre« — pisao je Frunze — »može se postići prednost nad neprijateljem«. Foš je rekao: »Artiljerija osvaja, a pešadija zauzima«.

Govoreći o trajanju artiljerijske pripreme, autor ističe prednost kraćih art. priprema sa većim vatrenim intenzitetom i zahvatanjem veće dubine. On iznosi stavove poznatih sovjetskih teoretičara general-pukovnika artiljerije F. Samsonova i V. Trandafilova. Samsonov je upoređivao verdensku operaciju iz prvog svetskog rata (avgust 1917. god.), u kojoj je u artiljerijskoj pripremi na frontu od 17 km utrošeno 4 miliona artiljerijskih granata, sa operacijom Visla — Odra (januar 1945. god.), gde je utrošeno daleko manje municije. Međutim, na Verdenu je u toku jednog časa trošeno 3.360 granata na km fronta, a na Odri 36.500 granata, tj. 10 puta više. Ovim Samsonov potvrđuje tezu Trandafilova o sposobnosti adaptiranja trupa na gubitke do kojih dolazi u toku dužeg perioda, odnosno o naglom gubljenju morala ako jedinica trpi u kratkom vremenu čak i tolerantne gubitke. Na primer, francuske jedinice prilikom odbrane Verdena imale su čak i do 80% gubitaka, ali su produžavale da se bore. Međutim, u pojedinim operacijama drugog svetskog rata neke jedinice su napuštale položaje u neredu iako su imale svega 20% gubitaka, ali su ti gubici bili prouzrokovani za vrlo kratko vreme (vatrenim udarima »kaćuša«). Otuda i zaključak o postojanju jake tendencije povećavanja tempa neutralisanja vatrom, a samim tim i povećavanja gustine vatre. Od višednevnih artiljerijskih priprema u prvom svetskom ratu skraćivanje je išlo na 1—2,5 časa ukupnog trajanja artiljerijske pripreme (u proseku) u drugom svetskom ratu, da bi se pred sam kraj rata ono svelo na samo 25—30 minuta. Skraćivanju artiljerijskih priprema mnogo je doprinelo uvođenje u naoružanje višecevniha raketnih lansera BM-13 i BM-31, kojih je pred kraj rata u sastavu sovjetske artiljerije bilo isto toliko koliko i haubica 122 mm. U jednom plotunu diviziona mogle su se izbaciti 144—192 rakete. Široka primena ovih oruđa izazvala je naglo povećavanje utroška artiljerijske municije u Sovjetskoj armiji, koje se penje na 25—30%, a u nekim operacijama čak i na 45%.

Autor posebno naglašava važnost pravovremenog i znalačkog korišćenja efekta artiljerijske vatre, i to ilustruje primerima. Kod prvog pri-baltičkog fronta (1944. god.) komandant maršal Bagramijan je naredio, 5. oktobra, da se na frontu od 31 km izvrši artiljerijska priprema u trajanju od 20 minuta, u kojoj je učestvovalo 6.647 artiljerijskih oruđa. Bataljoni su prešli u napad na uskim frontovima od 500 do 600 m, na-

stupajući neposredno za vatrom artiljerije, i uspeali su da za vrlo kratko vreme prodru u neprijateljevu odbranu na dubini od 4 km. Tako je otpala potreba za dugom artiljerijskom pripremom, koja je trebalo da traje 90 minuta. Sličan postupak je primenio i maršal Žukov u januaru 1945. na Visli. Bilo je planirano da artiljerijska priprema traje 2 časa i 35 minuta. Međutim, Žukov je naknadno naredio da se na odsek proboja (širine 33 km) grupiše 7.600 artiljerijskih oruđa i da artiljerijska priprema otpočne snažnim vatrenim naletom u trajanju od 25 minuta. Svakoј diviziji I ešelona bilo je naređeno da sa po jednim bataljonom pređe u napad odmah za ovim vatrenim naletom. Ovi bataljoni su napadali tako reći kroz sopstvenu vatra. Nemci su bili šokirani tako da nisu uspeali da pruže organizovan otpor. Odbrana je bila brzo probijena, bez obzira na to što je bila duboko ešelonirana i blagovremeno organizovana.

Kroz analizu strukture artiljerije po kalibrima, u ovom delu se ističe odnos lake i teške artiljerije, koji se kretao između 50 i 70% u korist minobacača i lake artiljerije. Autor smatra da ovakav odnos nije bio dobar, jer nije obezbeđivao uspešno neutralisanje cele dubine neprijateljeve odbrane u operacijama drugog svetskog rata. On napominje da ova slabost vuče korene još iz prvog svetskog rata, u kome su Nemci bili prinuđeni da u ratnim godinama povećavaju broj oruđa teške artiljerije za 3 puta, Rusi za 6 puta, a Francuzi za 8 puta. Autor tvrdi da su jedinice Sovjetske armije u napadima tokom drugog svetskog rata odbijale 11,3% protivnapada u okviru prvog položaja glavnog pojasa odbrane, 58,4% protivnapada u toku borbe za drugi položaj i 30,3% u borbi za treći položaj. Ovo govori da je 89% protivnapada izvedeno iza prvog položaja, odnosno da su ih izvodile pukovske i divizijske rezerve i drugi ešloni koji nisu bili dovoljno neutralisani.

Sovjetska avijacija je koristila 30—50% avio-poleta za neutralisanje bliže taktičke dubine branioca, ali i to nije bilo dovoljno da se oslabe borbene mogućnosti rezervi.

Analizirajući grupisanje snaga i sredstava u napadu, autor posebno naglašava da su samo smela grupisanja obezbeđivala uspehe i navodi primere za to. U lavovsko-sandomirskoj operaciji (jul 1944.). 1. ukrajinski front napadao je na frontu od 440 km, ali je težište iznosilo samo 26 km ili 6% celokupne širine zone napada. Na ovom delu fronta bilo je sasređeno 46 pešadijskih divizija ili 68% od ukupnog broja, 1.746 tenkova i samohotki ili 80% od ukupnog broja, 7.358 artiljerijskih oruđa i minobacača ili 60%, 3.346 aviona — 100%. Na ovaj način postignut je sledeći odnos snaga: u živoј sili 5:1, artiljeriji 8—9:1, tenkovima 3—4:1. Glavne snage za izvršenje ovog napada bile su prikupljene u rejonu koncentracije, udaljenom 25—30 km od neprijateljevog prednjeg kraja.

U ovom delu se razmatra i odnos vremena utrošenog za proboј odbrane i borbu po dubini. U prvom svetskom ratu 50—80% vremena trajanja operacije išlo je na izvršenje proboja, a u drugom svetskom ratu samo 3—12%, a sve drugo na borbu po dubini, što potvrđuje izrazito manevarski karakter ovog rata. U operacijama Sovjetske armije proboј je obično završavan za 24—48 časova, a posle toga su se dejstva produžavala za još 15—40 dana i završavala se čak i na dubini do 600 km, pa i više.

Autor ističe značaj noćnih borbenih dejstava i tvrdi da je do rusko-japanskog rata noćna borba bila slučajna pojava, pa je tek uvođenjem



u naoružanje brzometnih pušaka, mitraljeza i topova sa velikom brzinom gađanja, noćna borba dobila veći značaj. Noćna dejstva Sovjetske armije u periodu 1943—1945. god. igrala su veoma važnu ulogu tako da je na njih otpadalo do 40% ukupnog vremena utrošenog na izvođenje borbenih dejstava u operativnoj dubini neprijatelja.

Veliki značaj se posvećuje i napadnim operacijama koje se završavaju okruženjem. Ove operacije su izvođene velikim obuhvatima i na dubini do 300 km, radi uništavanja većih neprijateljskih grupacija — od 80 i više hiljada ljudi. Za uništenje nemačke grupacije od 330 hiljada ljudi pod Staljingradom bilo je potrebno 24 dana; u korsunj-ševčenkovskoj operaciji grupacija od 80 hiljada ljudi uništena je za 18 dana; u minskoj operaciji grupacija od 100 hiljada za 9 dana, a u berlinskoj gubenska grupacija od 200 hiljada ljudi — za svega 6 dana.

Ukratko se analiziraju vazdušnodesantne i pomorskodesantne operacije. Tvrdi se da je u drugom svetskom ratu izvedeno 600 pomorskih desanata, od kojih 5 strategijskog i 120 operativnog značaja.<sup>5</sup>

U glavi pod naslovom *Karakteristike napada u uslovima primene nuklearnog oružja*, autor najviše analizira stavove zapadnih vojnih teoretičara. U njoj se iznose podaci o efektu nuklearnih eksplozija. Tako vazдушna eksplozija nuklearnog projektila od 5 KT neutrališe živu silu na prostoru radijusa 775 m, a od 10 KT na prostoru radijusa 1.000—1.100 m. Vazдушna eksplozija projektila od 20 KT neutrališe nezaklonjenu živu silu na prostoru radijusa 2.000 m, a ako je ona u zaklonima (rovovima), onda je taj radijus 1.000 m. Vazдушna eksplozija projektila od 100 KT neutrališe nezaklonjenu živu silu na prostoru radijusa od 2.175 m, a od 1000 KT na prostoru radijusa od 5.475 m. Projektili male jačine (do 1 KT) imaju radijus dejstva 200—700 m. Autor upoređuje efekte nuklearne i klasične artiljerijske vatre i navodi da za neutralisanje žive sile na prostoru od 100 ha, na daljini od 10 km, treba 100 oruđa kalibra 122 mm, 18.000 granata i 30 minuta vremena. Taj isti zadatak može da se izvrši samo jednim nuklearnim projektilom odgovarajuće jačine i to za svega nekoliko sekundi. Autor tvrdi da će se u napadnim dejstvima koristiti rakete taktičke namene sa nuklearnim i konvencionalnim bojnim glavama.

Razmatrajući tendencije u razvoju savremenog naoružanja, on ističe znatan porast radijusa dejstva savremenih tenkova, povećanje preciznosti artiljerijskih oruđa, zatim brzine savremenih aviona (i do 3.000 km/čas), njihove visine leta (preko 30 km), kao i smanjenje slike rasturanja pogodaka.

U poglavlju o savremenom napadu govori se o velikom prostornom razmahu napadnih dejstava, o povećanim frontovima, dubinama zadataka

---

<sup>5</sup> Autor tvrdi da je 7 vazdušnodesantnih operacija, izvedenih u drugom svetskom ratu, imalo operativno-strategijski karakter: holandska, belgijska i kritska — koje su izveli Nemci, sicilijaska, normandijska i rurska — izvedene od strane Anglo-Amerikanaca, dnjeparaska — koju su izvele sovjetske trupe.

Autor ne pravi razliku između operativnih i strategijskih vazdušnih desanata. Otuda su desanti u Holandiji i na Kritu, u kojima su učestvovala manje snage, svrstani sa operacijom u Holandiji u kojoj su upotrebljene cele divizije. Očigledno ovo nije u duhu postojećih načela o kategorizaciji vazdušnih desanata (Prim. M. S.).

i većem tempu napredovanja. Autor smatra da prirodi savremenog ratovanja najviše odgovara prelazak iz pokreta u napad. Međutim, on se osvrće i na probleme vatrenog neutralisanja branioca i naglašava da je jedino uz primenu nuklearnih borbenih sredstava moguće uspešno preći u napad iz pokreta.

Borbene zadatke trupa u napadu i grupisanje snaga i sredstava autor obrađuje u posebnoj glavi. Koristeći se primerima iz drugog svetskog rata i postojećim teoretskim postavkama u armijama zemalja NATO-a, on obrađuje borbene zadatke, širinu frontova, borbene poretke i druga pitanja. Zatim daje podatke o različitoj dubini zadataka divizije u napadnoj operaciji u toku drugog svetskog rata. Tako je 1945. god. dubina bližeg zadatka divizije iznosila 3—5 km, a sledećeg 6—8, dok se zadatak dana završavao na dubini od 18 do 20 km. Ranijih godina dubine zadataka bile su znatno manje. Ovde se navodi podatak, na osnovu zvaničnog gledišta Amerikanaca iz 1968. god., da dubina bližeg zadatka divizije iznosi 15—20 km, a zadatak dana 35—40 km. Zadatak divizije prvenstveno zavisi od odnosa snaga, odnosno od udarne moći napadača. Tako, na primer, u avgustu 1942. god. 88. streljačka divizija zapadnog fronta imala je na težištu 3,5 bataljona, 13 tenkova i 84 oruđa na km fronta, a dubina njenog borbenog zadatka iznosila je 7,5 km. U januaru 1945. god. kod Magnuševe 94. gardijska streljačka divizija imala je na težištu 4,5 bataljona, 30 tenkova i 240 artiljerijskih oruđa na km fronta. Dubina pravca je iznosila 18 km. Autor zaključuje da će dubina zadataka jedinica i ubuduće zavisiti od konkretne situacije, pa ne bi trebalo davati neke čvrste norme.

Kroz analizu širine fronta napada ponovo se ističe odnos širine fronta na pravcu glavnog udara i celog fronta napada. U drugom svetskom ratu širina proboja iznosila je oko 6—12% širine zone napada, ali je zato na tom delu fronta koncentrisano 80%, pa i više pešadije, 80—90% artiljerije, 100% tenkova i avijacije. Na pravcu glavnog udara postizana je sledeća nadmoćnost: u pešadiji za 3—5 puta, artiljeriji 6—8 puta, tenkovima 3—4 puta i avijaciji 5—10 puta. Ovde autor daje srednje norme širine zone napada u nekim armijama NATO-a. Američki bataljon napada na frontu 2—3,5 km, britanski 2—3 km, a zapadnonemački 1,5—2 km. Analogno tome brigadne grupe, odnosno brigade napadaju na frontu 6—10 km, odnosno 8—12 km u zapadnonemačkoj armiji. Američka divizija dobija u napadu zonu širine 15—20 km, britanska 12—20 km, pa i više, a zapadnonemačka 20—25 km. Motopešadijska četa napada sa 7 transportera (po 2 na vod i jedan za komandira čete). Rastojanje između transportera je oko 100 m. Otuda je front napada ovakve čete 700—800 m, dok rastojanje između četa iznosi 400—500 m. Ako bataljon napada peške, uzima se da je rastojanje između vojnika 6—8 m, pa otuda odeljenje (Jačine 7—9 ljudi) ima front napada od 50 do 70 m, vod od 150 do 200 m, a četa od 450 do 600 m. Međuprostori odeljenja iznose 40 m, vodova 100 m, tako da četa napada na frontu od 900 m, a bataljon — od 2 km.

Obrađujući organizaciju borbenog poretka, autor je mišljenja da on treba da:

odgovara zamisli predstojećeg dejstva;

omogućiti brzo korišćenje efekata vatrenog i nuklearnog udara po braniocu;



obezbedi nanošenje odlučnog udara po neprijatelju po celoj dubini;  
bude što manje osetljiv na nuklearne udare;  
omogućući efikasno komandovanje i sadejstvo;  
obezbedi uspešno odbijanje neprijateljevih protivnapada na bokove,  
a u prvom redu njegovih tenkova;  
omogućući najbolje korišćenje zemljišta.

Autor smatra da se jedinice od bataljona naviše treba u napadu da postrojavaju u dva ešelona. Rezerve se obrazuju samo ako je borbeni poredak u jednom ešelonu. Drugi ešelon bataljona (na oklopnim transporterima) kreće se na odstojanju od 1 do 3 km. Raketne jedinice treba da obrazuju samostalan elemenat borbenog poretka. Ovo se objašnjava time što raketne jedinice dejstvuju po duboko raspoređenim ciljevima, što su im vatreni položaji više udaljeni od neprijateljevog prednjeg kraja — u odnosu na klasičnu artiljeriju, što se ređe premeštaju, što imaju specifičan sistem priprema za gađanje i upravljanje vatrom.

Artiljerijske grupe takođe predstavljaju samostalan elemenat borbenog poretka. Stoga se ovde ističe da na svim stepenima komandovanja od puka naviše (do armije) treba formirati artiljerijske grupe, koje predstavljaju područnu manevarsku vatrenu snagu komandanata jedinica. Autor smatra da su iskustva o grupisanju artiljerije u prošlom ratu prihvatljiva i za savremene uslove. Formiranje artiljerijskih grupa specijalne namene (za rušenje, kontrabateriranje i sl.) više se ne predviđa, već artiljerijske grupe treba da su u stanju da rešavaju raznovrsne zadatke.

Veliki značaj se pridaje formiranju protivtenkovske rezerve kao samostalnog elementa borbenog poretka. Autor tvrdi da savremeno opremljene divizije imaju u svom sastavu 200—350 tenkova i 650—720 oklopnih transportera, što nameće potrebu da svi elementi borbenog poretka budu sposobni za protivoklopnu borbu. Međutim, i pored toga, neophodno je da se formira i protivtenkovska rezerva u napadu, i to na svim stepenima komandovanja od puka do armije. PT-rezerva služi kao manevarsko sredstvo za ojačavanje ugroženih pravaca, za zaštitu otkrivenih krila i bokova, i za utvrđivanje dostignutih linija i objekata. PT-rezerva se formira od vođenih PO-raketa, PO-artiljerije (vučne), samohodne PO-artiljerije, a po potrebi i tenkova. U njen sastav se uključuje i inžinjerija. Što se tiče jačine PT-rezervi, autor se poziva na iskustva iz prošlog rata, prema kojima pukovska PT-rezerva može da bude jaka od baterije do diviziona PO-artiljerije, divizijska od diviziona do PO-puka, a korpusna od puka do brigade.

Predviđa se formiranje i pokretnog odreda za zaprečavanje (kao samostalnog elementa borbenog poretka), koji se upotrebljava samostalno ili zajedno sa PT-rezervom. Pored postavljanja PT-mina i nuklearnih fугаса, ovaj odred izvodi rušenja, a po potrebi i protivpešadijska zaprečavanja. Predviđa se i obrazovanje inžinjerijske rezerve kao samostalnog elementa borbenog poretka u napadu.

Sredstva PVO su takođe samostalan elemenat borbenog poretka, kao i taktički vazdušni desant. Smatra se da je motostreljački bataljon najpogodnija jedinica za izvođenje taktičkog vazdušnog desanta. Bataljon se obično ojačava PO-raketama, artiljerijom, inžinjerijom i jedinicama za

radiološko i hemijsko izviđanje. Ovako opremljen bataljon može da se upotrebi na dubini do 30 km.<sup>6</sup>

U napadu se može formirati prednji odred kao samostalan elemenat borbenog poretka, a jedinica u celini može da ima, pored borbenog, još i marševski i predborbeni poredak.

U glavi koja nosi naslov *Primena nuklearnog oružja i vatreno dejstvo po neprijatelju* autor pretežno komentariše gledišta Zapada. Tu se govori o tri vrste nuklearnih udara: pojedinačnom, grupnom i masovnom. Posebno se ističe značaj iznenađenja i masovnosti.<sup>7</sup> Planiranje upotrebe nuklearnog oružja obuhvata sledeće:

izbor potencijalnih nuklearnih ciljeva i, na osnovu analize, određivanje konkretnih ciljeva za izvršenje udara;

određivanje vrste oružja za svaki cilj (jačina, visina tačke eksplozije, vreme eksplozije, jedinica koja izvodi gađanje);

preduzimanje mera za zaštitu sopstvenih trupa (određivanje zone sigurnosti);

način iskorišćenja postignutih efekata;

analiza situacije po izvršenoj eksploziji (broj gubitaka, stepen kontaminacije, uticaj na susedne jedinice);

razrada rezervne varijante u slučaju da planirani udari ne donesu očekivane rezultate ili da oni budu iznad očekivanog.

U poglavlju »Vatrena priprema napada« autor objašnjava sadržinu ovog termina i tvrdi da se on pojavio u vojnoj literaturi 60-ih godina ovog stoleća.

Smatra se da nuklearna borbeno sredstvo ne vrše nikakvu pripremu ili podršku napada, već da samostalno izvršavaju odgovarajuće borbene zadatke. Ako se u napadu koristi nuklearno oružje, onda artiljerija i avijacija ne vrše samo artiljerijsku pripremu juriša već dejstvuju i po ciljevima u dubini, prvenstveno po nuklearnim borbenim sredstvima, artiljeriji, minobacačima, sredstvima PVO, tenkovima, PT-jedinicama, centrima komandovanja i raznim drugim pozadinskim objektima. Tek neposredno pred početak juriša vatra se prenosi na prednji kraj — radi neutralisanja onih borbenih sredstava koja nisu uništena nuklearnim udarima.<sup>8</sup> Autor posebno ističe potrebu jednovremenog neutralisanja cele taktičke dubine, prvenstveno zbog toga što branilac može da raspolaže snažnim i visokopokretnim rezervama i drugim ešelonima (u jačini 1/2 pa čak i do 2/3 celokupnih snaga). Otuda se, kao prioritetan zadatak, nameće potreba slabljenja borbenih mogućnosti braniočevih snaga raspoređenih po dubini. Ovde se naročito naglašava potreba sistematske borbe protiv braniočeve

<sup>6</sup> Ovde se autor poziva na američke norme, koje se koriste i za određivanje zona sigurnosti za sopstvene trupe pri upotrebi nuklearnog oružja.

<sup>7</sup> U tablici se daju podaci o veličini levka atomskih eksplozija. Kod one od 1 KT dubina levka iznosi 5—7 m, dijametar 30—60 m; od 10 KT-dubina 8—10 m, dijametar 65—140 m; od 20 KT-dubina 10—14 m, dijametar 100—180 m; od 100 KT-dubina 17—25 m, dijametar 145—300 m; od 1.000 KT-dubina 30—45 m, dijametar 320—680 m.

<sup>8</sup> Autor se zapravo zalaže za zamenu termina »artiljerijska i avijacijska priprema juriša« terminom »vatrena priprema napada« kao prikladnijim za savremene uslove, kojim bi bilo obuhvaćeno celokupno vatreno dejstvo — nuklearnim i klasičnim sredstvima. (Prim. M. S.).



artiljerije i minobacača. Smatra se da se artiljerija i minobacači mogu neutralisati u sklopu vatrene pripreme, s tim što od početka napada najvažnije baterije treba tući po posebnom planu kao pojedinačne ciljeve. Autor smatra da će oruđa za neposredno gađanje i ubuduće igrati važnu ulogu. U ove svrhe mogu se koristiti artiljerijska oruđa raznih kalibara, što će zavisiti od prirode cilja, samohodne i vođene PT-rakete. Oruđa za neposredno gađanje treba koristiti protiv PT-raketa, tenkova, oklopnih transportera, bunkera, oklopnih kupola i drugih ciljeva otpornih na vatru pešadijskog naoružanja. Tvrdi se da je u drugom svetskom ratu korišćeno i po 30 oruđa na km fronta za neposredno gađanje ili 8—20% od ukupnog broja artiljerijskih oruđa.

Govoreći o ulozi avijacije u vatrenoj pripremi, autor je mišljenja da nju prvenstveno treba angažovati protiv ciljeva koji su van dometa artiljerije. On ističe da su i strana gledišta slična, odnosno da svi smatraju necelishodnim angažovanje avijacije protiv ciljeva koje je moguće neutralisati artiljerijom. Ponovo se naglašava da će rezultat vatrene pripreme zavisiti od veštine korišćenja njenog efekta i navodi se primer, iz avgusta 1943, kod Brjanska, kada su jedinice 11. gardijske armije prešle u napad 10—12 minuta po završetku artiljerijske pripreme. Nemcima je ovo vreme bilo dovoljno da uspostave narušeni sistem vatre i da sovjetskim jedinicama nanesu velike gubitke.

Autor je mišljenja da vatrenu podršku napada, u uslovima kada se ne koristi nuklearno oružje, treba izvoditi metodom vatrene vala u kombinaciji sa postupnim koncentracijama vatre. Pored toga, deo artiljerije treba da dejstvuje po pojedinačnim ciljevima, posredno i neposredno, i to pojedinim oruđima, vodovima, pa i baterijama. On smatra da će prateća artiljerija, koja se kreće u borbenom poretku pešadije, i ubuduće igrati značajnu ulogu. Pri tome se naročito ističe značaj samohodne artiljerije.

U vezi s ulogom avijacije u podršci napada, autor ističe da će ona dejstvovati u manjim grupama, što će joj omogućiti bolji manevar i lakše savlađivanje sistema PVO. Posebno se ovde ukazuje na ulogu helikoptera, koji mogu biti naoružani topovima 20 mm i nevođenim raketama »zemlja-vazduh« kalibra 38, 70 i 127 mm. Oni mogu biti opremljeni i višecevnim raketnim lanserima 40 mm, kao i mitraljezima 7,62 mm i 12,7 mm. Koristeći se podacima iz zapadne literature, autor govori o osetljivosti helikoptera na vatru pešadijskog naoružanja.

U glavi *Uništenje branioca i razvoj postignutog uspeha* autor obrađuje četiri pitanja. U prvom odeljku »Savladavanje pojasa obezbeđenja« on ima u vidu zonu dubine 20—25 km, u kojoj se organizuje zaprečavanje i izvodi zadržavajuća odbrana manjim, ali pokretnim snagama. Branilac nastoji da u ovoj zoni ostavi manje grupe radi izvođenja diverzija, izviđanja i korekture vatre. Ova zona se savlađuje prednjim odredima i to iz pokreta, energičnim napadom i primenom smelih manevara u težnji da se što pre izbije pred prednji kraj glavne odbrambene linije. Preporučuje se široka upotreba oruđa za neposredno gađanje (samohotki i tenkova), a za raščišćavanje prepreka korišćenje inženjerije.

Uništavanje neprijatelja na prvoj odbrambenoj liniji obrađuje se u drugom odeljku ove glave. Ako se koristi nuklearno oružje, napad se izvodi iz pokreta. Vatrene priprema mora biti usklađena sa manevrom. Bataljoni se razvijaju u predborbeni poredak na udaljenosti od 3 do 5 km

od prednjeg kraja odbrane. Čete se razvijaju za napad na udaljenju od 2 do 3 km od prednjeg kraja, a tenkovske jedinice zauzimaju borbeni poredak na udaljenju od 1 do 2 km, dok oklopni transporteri na 800—1.000 m. Kada i branilac koristi nuklearno oružje, treba težiti da se što pre izbije pred prednji kraj (bliže od 1.000 m) kako bi se onemogućila njegova upotreba. Po izbijanju na liniju napada jedinice otvaraju žestoku vatru iz celokupnog naoružanja, koristeći i oruđa za neposredno gađanje, a zatim se u utvrđeno vreme (»Č«) energično prelazi u napad kroz prolaze u preprekama, stvorene za vreme vatrene pripreme. Ako je neprijatelj uspešno neutralisan na prednjem kraju, oklopna pešadija napada u transporterima, koji se kreću između tenkova ili neposredno iza njih. U nuklearnom ratu ovo je normalan vid napada. Kada se ne koristi nuklearno oružje, kao i na zemljištu koje otežava kretanje oklopnih transportera, pešadija napada peške, zajedno sa tenkovima, a oklopni transporteri se kreću u skokovima i vatrom svog naoružanja podržavaju pešadiju. Artiljerija prelazi na podršku napada po utvrđenom planu, a njeni istaknuti osmatrači kreću se u borbenom poretku pešadije i tenkova; po zahtevu starešina jedinica koje izvođe napad, a i samoinicijativno, artiljerija otvara vatru na ciljeve koji neposredno ometaju napredovanje i uništava ih.

U odeljku »Narastanje siline udara u fazi borbe protiv braniočevih rezervi« autor prvenstveno ističe ulogu nuklearnog oružja, zatim avijacije i artiljerije. Osim toga, ta silina udara postiže se i upotrebom vazdušnih desanata, kao i uvođenjem u borbu svežih snaga. Rezerve i drugi ešeloni uvode se, po pravilu, u borbu iz pokreta, uz snažnu vatrenu podršku.

U četvrtom odeljku obrađeno je pitanje savlađivanja međulinija. Odbrana ovih linija može da se izvodi po principu pokretne (zadržavajuće) odbrane, uz upornu odbranu važnijih rejonu i objekata. Ove linije treba savlađivati energičnim napadima, onemogućavajući neprijatelja da se organizovano suprotstavi. Sam napad treba izvoditi iz pokreta, uz snažnu vatrenu podršku.

Gonjenje je obrađeno u posebnoj glavi. U njoj se napominje da je u drugom svetskom ratu Sovjetska armija izvodila gonjenje na širokom frontu, i to divizija u zoni širine 8—10 km, a armija u zoni 40 km. Na fazu gonjenja otpadalo je 60 do 80% od ukupnog vremena trajanja operacije. Tempo gonjenja kretao se od 20 do 40 km na dan za pešadijske i do 80 km, pa i više, za motomehanizovane jedinice. Gonjenje se najčešće završavalo okruženjem i uništenjem dela neprijateljevih snaga.

Gonjenje može da se preduzme i u situaciji kada se neprijatelj povlači ili kada menja vid odbrambenih dejstava i prelazi od odsudne na zadržavajuću odbranu.

Na vežbama i manevrima armija zemalja NATO-a zadržavajuća dejstva se izvode radi dobitka u vremenu. Jači otpor se pruža na pojedinim linijama, međusobno udaljenim 20—25 km, na kojima se napadač prinuđava da razvija svoje glavne snage. U međuprostorima dejstvuju slabije snage, uz obimnu primenu zaprečavanja, uključujući tu i nuklearne fuge. Preporučuje se da se zadržavajuća dejstva prvenstveno izvode po lošem vremenu i noću. Glavne snage se povlače u kolonama, koje su tako formirane da mogu izvoditi samostalna borbena dejstva, u prvom redu protiv tenkova i avijacije. Branilac u toku povlačenja povremeno dejstvuje iz zasede i izvodi kratke, ali snažne vatrene udare.



Za stranu koja organizuje gonjenje veoma je važno da održava stalni borbeni kontakt s protivnikom i da mu ne dozvoli da se neopaženo povuče. Gonjenje otpočinje istim poretkom u kome su se našle napadačke jedinice kada je branilac preduzeo povlačenje. Treba težiti da se gonjenje izvodi paralelno, pri čemu napadačke jedinice evolutivno prelaze iz borbenih u marševske poretke, formirajući prethodnice i pobočnice. Za presecanje komunikacija formiraju se prednji odredi, koji brzim prodorima izbijaju u određene rejone i presecaju odstupnicu. U ove svrhe se koriste i helikopterski desanti.

U gonjenju avijacija igra veoma značajnu ulogu. Njen osnovni zadatak je da spreči organizovano povlačenje protivnika.

Forsiranje vodenih prepreka obrađeno je takođe u posebnoj glavi. U poglavlju »Taktička svojstva reka kao prepreka« autor deli reke na uske (do 60 m), srednje (do 300 m) i široke (preko 300 m). Po brzini toka on ih razvrstava na spore (do 0,5 m/sek), srednje (0,5—1,0 m/sek), brze (1—2 m/sek) i vrlo brze (preko 2 m/sek). Reke čija je brzina toka od 4 m/sek pa naviše nije moguće savladivati gazom.

U posebnoj poglavlju obrađuju se specifičnosti odbrane reka po načelima armija zemalja NATO-a. Po gledištima armije SR Nemačke brigada brani reku na frontu od 20 km, a divizija od 40 km. Reka može da se brani po principima vođenja odsudne odbrane, ili kao jedna od linija u toku izvođenja pokretne (mobilne) odbrane. Najčešće se odbrana organizuje na jednoj obali, ali u izvesnim situacijama mogu se organizovati za odbranu i obe obale.

U ostala tri poglavlja autor razmatra plansko forsiranje, ono iz pokreta, i metode forsiranja, pri čemu navodi više primera iz prošlog rata. »Č« je prilikom forsiranja momenat otiskivanja od polazne obale. Autor ističe da Sovjetska armija raspolaže samohodnim guseničnim skelama i plivajućim transporterima K-61 i PTS, koji omogućavaju vrlo brzo savlađivanje reka i prebacivanje tenkova i artiljerije u prvim ešelonima.

On takođe govori o plivajućim automatskim MAV i PAB oklopnim transporterima — amfibijama i tenkovima-amfibijama. Od parka TPP moguće je sastaviti 8—10 skela nosivosti 50—70 t. Ovaj park se prevozi na 116 kamiona ZIL-157. Forsiranje iz pokreta prvenstveno treba izvoditi pomoću prednjih odreda, sastavljenih tako da mogu samostalno da savlađuju reku. Oni se upućuju ispred glavnih snaga na daljinu i do 70 km. Kod planskog forsiranja naročito se ističe uloga oruđa za neposredno gađanje. Autor navodi primer forsiranja Nise u aprilu 1945, kada je na frontu od 8 km bilo postavljeno za neposredno gađanje 457 art. oruđa.

Napad noću obrađen je u posebnoj glavi i autor smatra da je u eri postojanja raketno-nuklearnih oruđa porasla uloga noćnih dejstava. U budućem ratu će se noćna dejstva daleko više izvoditi nego u prošlom i to će biti obična pojava. Bez obzira na postojanje savremenih sredstava za noćno izviđanje i upravljanje vatrom, noć smanjuje efekat celokupnog vatreneog naoružanja, a prvenstveno avijacije. Upotreba nuklearnog oružja noću ima pojačan psihološki efekat. Od tehničkih sredstava za osvetljavanje autor navodi raketne pištolje, dometa 200—500 m, koji mogu da osvetljavaju površinu radijusa 100—200 m u toku 7—20 sekundi. Takođe govori o osvetljavajućoj raketi 50 mm, dometa 800—1.200 m, čiji je radi-

jus osvetljavanja 250—300 m za vreme od 25 do 30 sekundi. Osvetljavajuća granata za haubicu 122 mm ima domet od 1.800 do 11.300 m, a osvetljava prostoriju radijusa 500 m u toku 30 sekundi. Najjače osvetljavajuće sredstvo su avio-bombe, čija osvetljavajuća smesa daje svetlost jačine 2,5 miliona kandela; one svetle 6 minuta i osvetljavaju prostoriju radijusa preko 1.500 m. Noćni nišani za puške i mitraljeze obezbeđuju uspešno gađanje na daljinama do 300 m. Noćni pribori za vožnju obezbeđuju brzinu kretanja do 30 km/čas.

U ovoj knjizi je obrađen napad u uslovima upotrebe nuklearnog oružja, ali na takav način da se sagledavaju problemi napada u savremenim uslovima i bez upotrebe ovog oružja. Autor je detaljno analizirao iskustva drugog svetskog rata, iz kojih je izvlačio pouke za budućnost, imajući pri tome u vidu mogućnosti savremenih armija i taktičko-tehnička svojstva savremenog naoružanja.

Pukovnik

*Milivoje STANKOVIĆ*